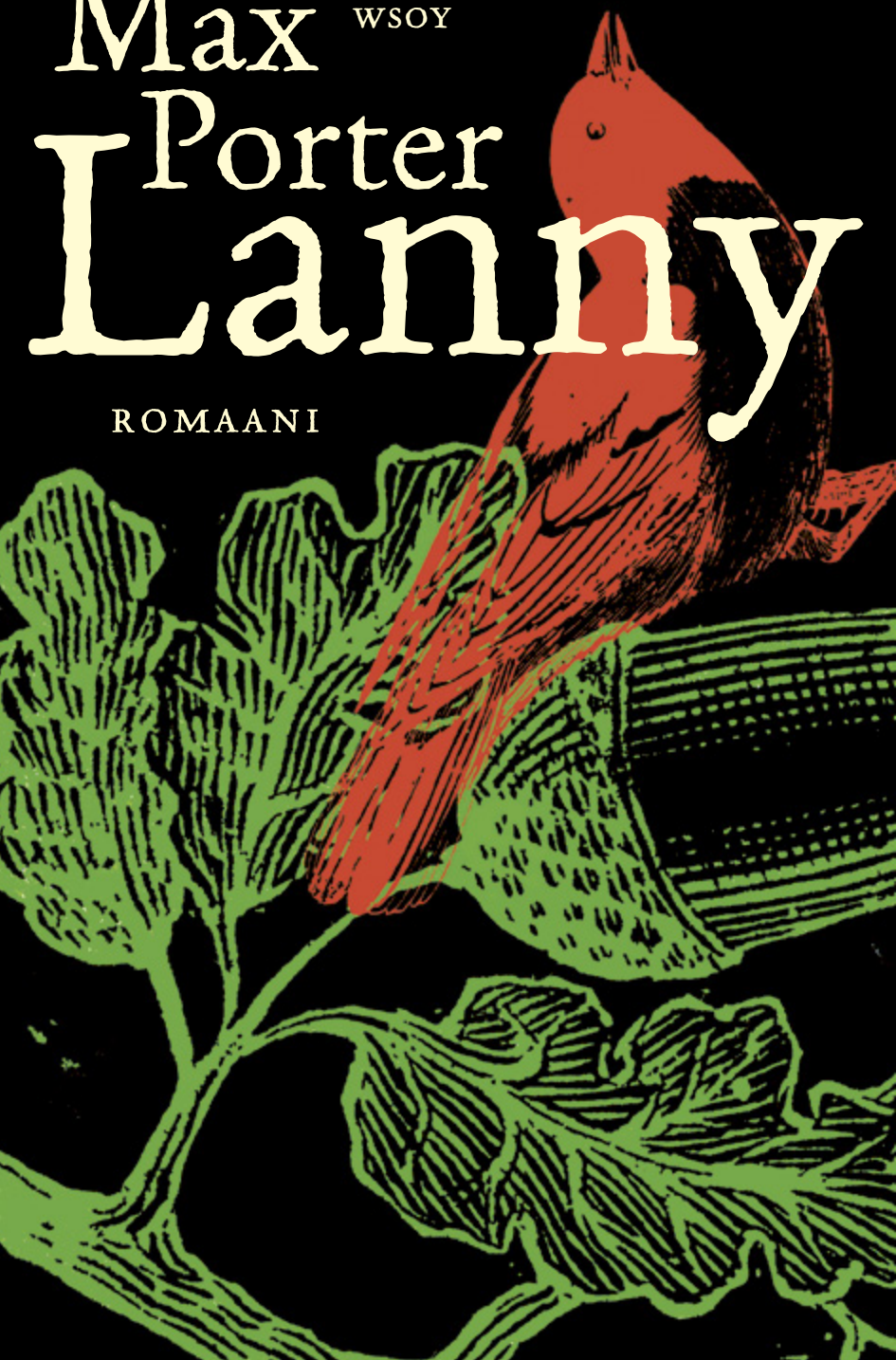

Max ^WSOY
Porter
Lanny

ROMAANI

MAX PORTER

LANNY

SUOMENTANUT IRMELI RUUSKA

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

Englanninkielinen alkuteos

Lanny

© Max Porter 2019

Suomenkielinen laitos © Irmeli Ruuska ja WSOY 2020

ISBN 978-951-0-44153-4

Painettu EU:ssa

Rauha, vieraani on puu,
luonnostaan se kasvaa, sietää
kasvun koettelemukset, vaivat,
piinan.

Se on vahva ja vihanta,
se hengittää tuskaisesti ja
silti huokuu rauhaa, mielen,
kasvun, liikkeen rauhaa.

Se kiertää suloisesti vihertäen maailmaa,
auringon ja taivaan vaalimana,
niin kuin minä onneasi vaalisin.

Lynette Roberts: *Green Madrigal (I)*

1

Isä Suomukka -vainaa herää pystytorkuiltaan hehtaarin levyisenä ja raapaisee silmistään unisakan, kiiltelevän bitumin lilluvat roskamöykyt. Hän käy pitkälleen kuullakseen maan veisut (niitä ei kuulu, joten hänen täytyy hymistä), sitten kutistuu, leikkaa itselleen ruostuneella tölkin avausnipsulla suun ja ryystää märkää, hapanta lehtipeitettä, mehukkaita martaansyöjiä. Hän rouhii ja hytkyy, erottelee ja kokoaa uudelleen, sylkäisee ilmaan muoviruukun ja kivettyneen kondomin, pysähtyy, on hetken rikkinäisenä lasikuituammeena, kompastuu ja repii pois naamion, tunnustelee kasvojaan tehden sen huomion, että niiden rakennusaineena ovat ammoin maahan haudatut parkkihappopullot. Viktorianaikainen roina.

Isä Suomukka on äreä, jos nukkuu päivällä; hän ei tiedä kuka on.

Hänen tekee mieli tappaa, ja niinpä hän puhkeaa laulamaan. Se kuulostaa hitaalta ei miltään, on kuin helleaallon kourissa kupliva asvaltti. Tahmea tunti menee jo yhteen virnistykseen. Hän piristyy ja jaarittelee sivistyneen houkan äänellä kuiville, paperimaisille siiville ja kaarnanalaisille apureille, tänne viime vuonna jättämilleen jäljille, myyrille ja peuroille, hiirille ja leivosille, omalaatuiselle muistolleen syklisesti

säntillisenä ilmiönä, osana maan oppikurssia. Hän sujahtaa synkstä asusta toiseen, rapistelee ja valuu sadatellen puiden lomitse. Hän astuu muutaman askeleen insinöörinä yllään räikeä huomioliivi. Hän astuu askeleen smokissa, sitten väestönsuojana, sitten verkkareissa, sitten ruostuneena maasturin konepeltinä, sitten nahkahameessa, mutta mikään ei auta. Hän pysähtyy pakoputkeksi, kiemurtelee jänislangan muotoiseksi, sitten hän on päälle kustu nokkonen ja punertava, kuristunut karitsa. Hän poimii taivaalta mustarastaan ja repii auki keltaisen nokan. Hän tähyilee halkaistua naamaa kuin puhdasta lampea. Hän paiskaa linnun kankaalle, esittää metsäpalstaa, paljasta, pensaikkoista, polkee liuskejalkojaan. Hänen ruumiinsa on kaarnahaarniska, johon on kaiverrettu ammoin kuolleiden teinirakastavaisten nimikirjaimet. Hän lompsii metsässä täysin hereillä janoten kuunneltavaa.

Vain yksi asia voi piristää äksyä Suomukkaa, ja se on kuuntelu.

Hän lipuu maastossa tismalleen hämärän tahtia ja pääsee lempipaikkaansa. Kylä odottaa siellä somana, valohämyllä pestynä. Hän nousee laidunportille. Hän on näkymätön ja kärsivällinen ja suunnilleen kirpun kokoinen. Hän asettuu hiljaa paikalleen.

Hän kuuntelee.

Nyt se tulee.

taimi

Ihmisiä, hän ohjaa sitä luokseen, laahaa pellon
poikki ja imee sen nälkäänsä.

Yksityisalue,

hunnajakenno

Ihanaa.

Shampooa silmissä,

pudonneita omenia

Paras aika päivästä.

paina pause-nappulaa, ei vain näy isää, siellä lemuua, kallista lasia

Nyt se on hänen ympärillään, hän kurottautuu
eteenpäin ja erottelee varovasti säikeitä, maanittelee
kapellimestarina orkesterista ääntä,

taimivarasto

heitä se sitten pois

taitavasti, kiirehtimättä, kuin aika, joka jäytää elion
hengiltä, vähä vähältä, kuulostellen. Hän kuulee
kylänsä asettuvan yöpuulle.

haista paska Alan

paljon suurempia, huikeita haaveita,

tuulettimenbibnan vingabdus,

maito unohtui täysin

pubuin Peggyn kanssa

viimeistä

suupalaa

myöten,

on tämä outoa aikaa,

miltäs polvet näyttävät, se on ruohomatosta tullut bankauma eikä syöpä

syksy on julma kirurgi

isä on äkäinen, enemmän giniä kuin tonikkia

**Isä Suomukka -vainaa henkäisee, rentoutuu,
löllii laidunportin aukosta ja hymyilee tutusta
sinfoniasta nautiskellen,**

mustavarikset vaakkuvat, laminoi vuorolista,

onpa Agnetta pulskistunut,

Ysiluokkalaisten meno karkasi käsistä,

myyntikyltti Elm Housen edessä,

pieni

pelii

pystyy,

alkuperäiset ikkunat, kipaisu kylälle,

uskollinen ystäväni ripuli,

vanhat kuolevat,

satsumankuoria kadulla kuin

aarrepolkuna,

pikkupaska,

mielenkiintoinen valaistus

kotiinkuljetus ja kirjattu lähetys eivät ole sama asia,

maan asiat kohta rempallaan,

niin sekopäinen hörhö ettei toista ole tullut vastaan,

kuoro riitelee ikävästi Bendersin kanssa,

hirveät vanhemmat,
soma vähän suttuisella tavalla,

vielä lasillinen ja sitten petiin, viemärit tukossa,

iranilainen tai vastaava, poika porsasmainen porkkanapäätä joka kiisasi meidän

se tulee ja menee kuin tuulenhenki,

Sheilän suolakinuskin makuinen riisivanukas maistui taivaalliselta,

yhdessä Englannin puntaa,

**hän uiskentelee siinä, hotkii sitä, kääriytyy
siihen ja hieroo sitä päälleen, hän kurlaa, leikittelee
ja höyстää, ahtaa sitä aukkoihinsa, nuolee ja hörppii
ääniä tahtoen tuntea kielellään oman kylänsä
poreilun,**

tuollainen omena, niin professori sanoo, oksennuspiirakka,

portti kulunut siitä mihin hän on nojannut seitsemänkymmentä kesää,

naukuvat kuin kiimaiset ketut, se mies on homppeli,

vessat siinä kunnossa, valokuitu, nostimme äläkän,

pellille,

antibiootteja vähemmän niin lehmät pysyvät terveimpinä,
ainaista valitusta,

ensin solifonoperttia

synkkä vanha kahjo, ja se skootteri, paskamaisen surkea romu,
Lindaban se kaiken tietää,

yhdeksän sinistä vaalipiiriä tolkun väkeä, sinä tai minä,

kerjäämässä kyytiä perjantaina,

vielä vähän silitystä ja sitten kupponen,

muutama varoituksen sana Ken, ruikuli,

marxilaiset kutojat liittyvät yhteen, pleikkari rikki,

Davella on ämpäritolkulla daalioita

**Isä Suomukka -vainaa pureksii hälyä
ja odottaa mieluisinta täkyä, mutta saa vielä
varrota,**

entisenä opettajana minä kyllä tiedän ne käbinät,

on poikataimia ja tyttötaimia ja polvenkorkuisia pikku sananjalkoja,
bei vaan siisti kaksoisleuka,

nyhtää nyt maasta sinikelloja kahden päivän iloksi,

Läski-Pam mässää skonsseja ja hilloa,

sanoin sille että kytkin reistaa, vaihda kanavaa,

hyödyllinen komposti, jos tekstaisit vastauksen,

Roy on saanut taas kohtauksen, Yashvi hoitaa keruun arki-iltaisain,

koville ottaa kato sen muijaa, vain kuolleen ruumiini yli,

näin miten hoitajat menivät sisään mutta Jean sanoi että se oli jo myöhäistä,

vanikka jasmiini, kaksikymmentä punnerrusta ja runkkaus päälle,

kuulkaas pitääkö suunnitella jo kuukautta ennen,

sitä tulee solkenaan,

kierrätyskassessa, arpajaiset,

*eihän sellainen sovi, käteismaksu, ei lainkaan tervetullutta,
tuo toksista maskuliinisuutta joka ainoaan lukupiiriin, El gaz kanttuvei,*

ja sitten hän kuulee sen, selvästi ja kirkkaasti,
suosikkinsa suloisen äänen.

Pojan puheen.

*Sillä on pää kuin delfiinillä ja muuttobaukan siivet
ja se on sellainen eläin joka varoittaa myrskystä,
vabtii säätä kun me nukumme yöllä.*

Isä Suomukka -vainaa halaa itseään tautisin
lehtikuusikäsin, leuka käärmeensylkikuolassa. Häntä
naurattaa. *Pää kuin delfiinillä ja muuttobaukan siivet!* Hänen
kirurginvaistonsa heräävät, ja ne tinkivät kylän
halkaisemista, hän tahtoo vetää tuon lapsen esiin.
Kiskoa ulos. Nuori ja samalla ikivanha, peili ja avain.
Eläin joka varoittaa myrskystä, vabtii säätä... Hän kuuntelee
poikaa tovin tarkkaillen tämän unentuloajatuksia,
hyvänyön sanoja äidille, pojan valvemielen haipumista
näkijän uneen. Sitten Isä Suomukka -vainaa lähtee,
menee hekotellen matkoihinsa, kilisten ja kalisten eri
nahoissaan, illanhämyyn suojatakki niskassa, juovuksissa
kylästä, tunteentäytenä, mielessään kutkuttavia
ajatuksia siitä, miten yksi asia johtaa toiseen, kerran
toisensa jälkeen, aina uudestaan, eikä lopusta
tietoakaan.

LANNYN ÄITI

Korviini soljui laulu,
lämmin hänen ihmishenkäilystään.

Lauleleva lapseni
tuomassa minulle lahjoja.

Vasta hetken päästä oivallan, ettei se ole hän.

Lanny?

LANNYN ISÄ

Istun työpaikallani kaupungissa, ja ajatus, että poika on vain tunnin junamatkan päässä luotani, puuhailee jotain kylässä, kuljeskelee siellä outoine ajatuksineen, tuntuu täysin mahdottomalta. Ollessani töissä tuntuu epätodelliselta, että olemme saaneet lapsen ja sellaisen kuin Lanny. Jos vanhempani eläisivät, he varmaan sanoisivat: Ei, Robert, olet vain nähnyt unta. Eivät lapset ole sellaisia. Jatka uniasi. Jatka töitäsi.

Hänen todistuksessaan luki: "Lannylla on luontainen kyky luoda yhteishenkeä. Usein hän saa rauhattoman luokan tyyntymään yhdellä ainoalla hyvin ajoitetulla vitsillä tai laululla." Asiaa puolueettomasti tarkastellessani ymmärrän, että se on varmasti totta. Niinhän Lanny kai tekee. Mutta mistä hän on perinyt lahjansa? Onko minulla samanlaista lahjakkuutta? Kenen tai minkä pitäisi ohjata ja valvoa Lannya ja hänen kykyjään? Vittu, meidän. Miten kukaan, jolla on lapsia, voi olla sekoamatta täysin?

"Lannylla on etenkin kielellistä lahjakkuutta, ja Maailman kirjallisuuspäivänä hänen saukkokirjaan liittyvää sanaleikkiään näytettiin rehtorille ja hän sai kultaisen jalavatarran, erinomainen plus."

Mitä? Mistä te oikein puhutte? Minäkin haluan tarran.

PETE

Siihen aikaan etsiskelin ja puhdistin kuolleiden otusten luurankoja. Enimmäkseen lintujen. Hajotin ne, silasin lehtikullalla, kokosin ne uudestaan väärin ja ripustin roikkumaan rautalankakehikkoon. Rakensin pieniä mobileja viallisista lintuluomuksista. Olin tehnyt niitä kymmenkunta. Galleria halusi jotain esiteltävää. Myyntiin.

Otin myös valoksia eri kaarnalajeista. Pakkasin ne rasioihin ja panin mukaan paperilapun, jossa oli tekstiä.

Muutama piirros. Muutama puolisäällinen grafiikan lehti. Sarjoja. Hillittyä kamaa.

Yhtenä aamuna hän tuli ateljeehen ja toi minulle oksan, jossa oli kaksi täydellistä kättä. Hän oli nähnyt tekemäni puuveistoksen miehestä.

Ensin rupattelimme silloin tällöin kadulla, ja sitten hän otti tavakseen poiketa teellä kerran pari viikossa. Joskus Lannyn kanssa, joskus yksin. He olivat asuneet kylällä vasta vuoden pari.

Hän oli nähnyt miestä esittävän karkean veistokseni, Kristuksen ilman ristiä, ja nähnyt uuden mahdollisuuden tuossa pudonneessa oksassa.

Tämäpä ystävällistä, sanoin.

Pete, ilo on minun puolellani, hän vastasi.

Pidin hänestä. Hyvä juttukumppani. Lämmin, silmää asioille. Näytin hänelle usein töitani, ja hänellä oli kiinnostavia näkemyksiä. Hän sai minut nauramaan, mutta ymmärsi, milloin sopi häipyä. Tiesi näköjään, milloin en kaivannut seuraa.

Hän oli näyttelijä, esiintynyt näytelmissä, tehnyt myös juttuja telkkariin. Hän kertoi kokemuksistaan. Kuspäistä sillä alalla. Ei se näköjään poikennut paljonkaan entisajan taidemaailmasta.

Hän ei ikävöinyt näyttelijän hommiin, mutta pitkästyi joskus, kun Lanny oli koulussa ja mies töissä kaupungissa. Hän sanoi kirjoittavansa kirjaa. Murhajännäriä.

Kuulostaa älyttömän kammottavalta, sanoin.

Älytön se onkin, ja kammottava, hän sanoi, mutta jännittävä.

Hän istui usein seuraamassa työskentelyäni. Tietämättäni hän oli ostanut yhden töistäni, galleriasta. Yhden hyvän, ison reliefin. Sanoin, että jos olisin tiennyt, olisin myynyt sen hänelle tuttavien kauppaa alennettuun hintaan, ja hän sanoi: Juuri niin, Pete.

Pidin hänestä.

Hänellä oli tapana hypistellä kaikkea mitä ympärillä lojui. Rautalangan pätkiä. Lyijykynää. Oksia.

Tee jotain, kaikin mokomin, sanoin kerran.

Voi ei, olen toivoton visuaalisissa asioissa, hän sanoi.

Ja muistan ajatelleeni, miten outoa ja surullista oli sanoa niin.

Toivoton, visuaalisissa asioissa.

Joku oli varmasti sanonut hänelle jotain, koska se ajatus oli iskostunut päähän.

Ajattelin äitiäni. Äidin ollessa pieni joku sanoi kerran hänelle, ettei hänellä ollut nuottikorvaa. Niinpä hän ei ikinä laulanut eikä viheltänyt, ei eläessään. En osaa laulaa, hän sanoi.

Vasta paljon myöhemmin, kun hän oli jo kuollut, tajusin, miten nurinkurinen ajatus se oli. *En osaa laulaa.*

Niinpä vieraani istuu pöydän ääressä ja tökkii jäkälänmurusia kasaan, kun juttelemme uudesta lasikuutiosta, talorumiluksesta, jota parhaillaan rakennetaan Sheepridge Hillille.

Katselen häntä.

Ensin hän muotoilee jäkälän somasti. Litistää sen. Jakaa kahtia. Nyppii sen kahdeksi pötköksi. Sysii pötköjä yhteen ja erilleen, niin että siinä on pieni, vihreänharmaa hammasrivistö. Hän taputtelee sen suorakaiteeksi, siistii kynnellään reunat ja

painelee sitten keskelle täydellisen ympyrän määrällä sormenpäällä.

Toivoton visuaalisissa asioissa, mutta istuessaan siinä hän muovailee pienestä kuivuneesta jäkäläkeosta puolenkymmentä kaunista kuviota, hahmottelee hajamielisesti kuvia keittiönpöydälleni.

Hän katsahtaa minuun ja sanoo tietävänsä, että minulla on kiire ja että olen kuuluisa, mutta jos se ei ole aivan hölmö ajatus, voisinko antaa Lannylle taidetunteja.

Taidetunteja: joutavia, ajattelin.

Sanoin hänelle, että niin kovasti kuin pojasta pidinkin ja nautin juttutuokioista sen vesselin kanssa, en osannut kuvitella mitään sen pahempaa kuin taiteen opettaminen.

Olen surkea yksin nyhrääjä, hyvä jos minulla pysyy kynä kädessä, sanoin.

Ja hän nauroi ja sanoi ymmärtävänsä ja liihotteli sitten viehkeään tapaansa pois. Valolle vastaanottavaisena, niin minä sitä kuvaisin. Hän oli sitä ihmistyyppiä, joka on vähän enemmän sukua säälle kuin useimmat, selvemmin maailman kanssa samoista atomeista luotu kuin useimmat tuntuvat nykyään olevan. Se selittää Lannyn.

Niinpä hän lähti sinä aamuna, ja minä istuin ja hengitin hänen käyntinsä tunnelmaa ja mietin naiseksi

varttumista, miltä tuntuu elää tyttönä maailmassa, ja silloin ikävöin äitiäni ja siskoani ja eräitä tuntemiani naisia, ja asettelin varovasti pieniä kultahiutaleita punarinnan pääkallon peitoksi hyräillen itsekseni "Old Sprig of Thyme".

LANNYN ÄITI

Korviini soljui laulu,
lämmin hänen ihmishenkäilystään,
ja hän käpertyi minua vasten ja kömpi syliin.
Kietoi kätensä kaulaani.

Minä sanoin: Lanny astuu sisään näyttämövasemmalta,
hän laulelee ja lemuaa havupuilta ja muilta kivoilta
asioilta.

Ajattelin: Älä vain kasva liian isoksi halata, pieni
maalämpöinen veitikkani.

LANNYN ISÄ

Jos menen sillä, joka lähtee 7.21, aamiainen Lannyn
kanssa jää väliin, mutta vältyn Carl Taylorin seuralta
ja pääsen yleensä istumaan. Jos menen sillä, joka
lähtee 7.41, näen Lannyn, mutta Carl Taylor löytää
minut laiturilta ja joudun kuuntelemaan juttuja
Susan Taylorista ja fiksuista Taylorin tytöistä ja siitä,
mitä aineita he valitsevat koulun päättökokeeseen,

ja luultavasti joudumme seisomaan, pää osuu jonkun kainaloon, jollakulla on taittopyörä, ja Carl Taylorin uutissyöte sekoittuu jonkun kuulokkeista pauhaavaan jytinään.

Posotan kylänraittia pitkin, hurautan maljamaisesta risteyksestä niin lujaa, että vatsassa muljahtaa, ajan Ghost Pilot Lanea pitkin, Ashcoten kautta, kaksiajorataista maantietä aina kaupunkiin asti. Jos tielleni ei osu traktoreita eikä pyöräilijöitä, saatan ehtiä asemalle vajaassa kahdessakymmenessä minuutissa. Henkilökohtainen ennätykseni on neljätoista. Jos hiljennän vauhtia Ghost Pilot Lanella, tienvarressa saattaa olla peuroja ja voin pysähtyä hetkeksi katsomaan niitä. Tai voin tuutata varoittaakseni, että tulen, ja painaa satasta tai yli ikkunat auki, niin että viima puhaltaa minut hereille, ja nauttia hevosvoimista. Voin kai minä nauttiakin menopelistäni, onhan se tullut maksamaan, ja sehän seisoo suurimman osan elämästään parkkipaikalla odotellen minua.

Jos olen ajanut lujaa, joskus minulle jää aseman parkissa viisi minuuttia joutoaikaa ja istun juttelemassa ajopelilleni. Kiitos vain, minä sanon. Oli ilo asioida kanssanne. Kiva reissu, kamu. Bukefalos, ihanainen, olet ratsuista jaloin. Sitähän työmatkat ovat. Pieniä iloja, joita rutiinista voi tiristää, jos pitää sitä leikkinä. Osa-aikamaalaisen pieniä jekkuja. Se voisi leipäännyttää. Voisin olla vähän sääliittävä. En tiedä.

»Lanny on hätkähdyttävä kirja,
samaan aikaan sekä vähäeleinen
että ylenpalttinen.

Se on kirja täynnä rakkautta.»

– GUARDIAN

SADAN KILOMETRIN päässä Lontoosta on pieni kylä. Samanlaisia on Englannissa monta: publi, kirkko, punatiilirivitaloja, muutama kunnan omistama asunto, pari isompaa taloa. Kylä kuuluu niille ihmisille, jotka siellä asuvat ja niille, jotka asuivat siellä satoja vuosia sitten. Kylä kuuluu myös Isä Suomukka -vainaalalle, joka kuulee kaiken ympärillään, niin jokapäiväisten äänten kakofonian kuin historian äänekkäämmän havinan. Erityisesti hän kuulee äänen, joka kuuluu ei-vielä-niin-kovin-isolle pojalle, Lannylle. Lanny rakentaa lehtimajaa, opettelee piirtämään hiilellä, hyräilee, rakastaa, on läsnä tässä ja nyt.

Kun Lanny katoaa, kylästä kumpuavat reaktiot ovat parhainta ja pahinta, mitä ihmisissä on.

www.wsoy.fi

84.2

ISBN 978-951-0-44153-4